

PETŐFI SÁNDOR PORTRÉJA

AZ EMBER

Alföldi **plebejus** családból származik, szülei elmagyarosodott szláv parasztok. Korán jelentkező **kiválasztottság tudat** jellemzi:

*Anyám, az álmok nem hazudnak,
takarjon bár a szemfödél,
Költő neve, anyám, fiadnak,
soká, örökkön él.*

(Jövendölés)

Nonkonformis¹, rebellis² személyiség, határozott plebejus göggel³.

*„Koldúsbót és függetlenség!”
Ez légyen jelszavad.*

(*Ha férfi vagy, légy férfi*)

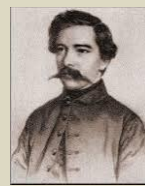
Neve összeforrt az 1848-49-cel, titokzatos halálával az egyik **mártírköltőnk és legenda** lett.

Gyakran festettek róla sematikus képet: „a nép egyszerű fia”, a „lánglelkű költő” stb. Ezek durván leegyszerűsítik a Petőfi-költészetet, amely tartalmilag-formailag is sokszínű.

Petőfi **az első populáris⁴ költőnk**, két év alatt vált országos híró „sztárrá”. Ő a magyar „megvesztegethetetlen”, ha kell, a kegyetlenségig őszinte, az emberi tisztesség kivételes példája:

*Mint a róna, hol születtem,
Lelkem útja tetteimben
Egyenes! (Én)*

ARANY JÁNOS PORTRÉJA

AZ EMBER

A Hajdú-Bihar megyei Nagyszalontán született. **Plebejus** családból származik, **református**, „nyakas kálvinista”, de az egyik nagy **sztoikusunk⁵** is.

*„Ha egy úri lócsizárral
találkoztam, s bevert sárral,
nem pöröltem,
félreálltam, s letöröltem.” (Epilógus)*

Petőfihez hasonlóan benne is ott a plebejus gög, de egészen máshogy nyilvánul meg. Petőfi nem tűr el semmilyen sértést, megalázást, Arany sztoikusán felülemelkedik rajta, „letörli”.

Petőfivel ellentétben **zárkózott, meditáló, hamleti alkat**. Egyetlenegy „kilengése” volt életében, amikor otthagya a debreceni kollégiumot, beállt vándorszínésznek. Ezt később nagyon megbánta, s elhatározta:

„lenni közönséges ember, mint más.”

Petőfi csak a költészetből él, Arany mindig vállalt hivatalt, hogy egzisztenciális biztonságban legyen ő és a családja.

Petőfi lázadó, forradalmár alkat, Arany fél minden radikális lépéstől, a „fontolva haladás”, a konszenzusok embere.

¹ nonkonformis: öntörvényű, nem szabálykövető, a társadalmi elvárásoknak fittyet hányó

² rebellis: lázadó

³ plebejus gög: az alulról jövő, saját tehetségével, szorgalmával sikert elérő ember büszkesége, amellyel lenézi azokat, akik szerencsés körülményeiknek, kapcsolataiknak köszönhetik a sikert vagy az előkelő pozíciót

⁴ populáris: széles körben népszerű

⁵ sztoicizmus: a böles belenyugvás, szenvedélymentes szemlélődés, az erkölcsi függetlenség etikája

KÖLTÉSZETE

Az **első küldetéses költőnk**, aki a költészetet eszköznek tekinti a társadalmi ügy szolgálatában. (*A XIX. század költői, Rongyos vitézek*)

Tipikus **ALANYI KÖLTŐ**, azaz verseiben közvetlenül vall érzelmeiről, gondolatairól. Pályája során háromféle romantikus költői szerepet váltogat:

1. az ösztönös zseniét (poeta natus)
2. a szubjektív költőét (alanyi költő)
3. a romantikus váteszköltő szerepét.

Az **irodalmi népiesség** egyik jelentős alakja Burns és Heine mellett. Tudatosan merít a népköltészetből, költői célját a **republikánus** politikai programmal köti össze: „*Ha majd a nép uralkodni fog a költészetben, közel áll ahhoz, hogy a politikában is uralkodjék...*”

Témában és poétikában is megújította a magyar lírát.

Tematikai újítása:

- beemeli az irodalomba a népelet hétköznapjait, a népi hőst
- már népben-nemzetben gondolkodik
- demokratizálja az irodalmat
- a hétköznapi élet is teret nyer a költészetben
- megújítja a tájfestő lírát
- meghonosítja a családi lírát
- politikai verseivel a közüggé teszi az irodalmat
- nemcsak a magyar, hanem a világszabadságot is szolgálja

Poétikai újítás:

- a szépirodalmi stílust a beszélt köznyelvhez közelíti
- az irodalmi népiességet ő emeli magas szintre. Ezt nevezték el később népnemzeti esztétikának.
- meghonosítja a népdalformát
- az ütemhangsúlyos verselést a költészetben

KÖLTÉSZETE

Arany **poeta doctus**, az egyik legnagyobb stílusművészünk. Tankönyvet, poétikai, irodalomtörténeti tanulmányokat is írt. (Ő írta az első tanulmányt a *Bánk bánról*.) Tipikus **TÁRGYI KÖLTŐ**. Érzéseit, gondolatait egy külső tárgyban, történetben rejti el. Például nincs szerelmi lírája. „*Ahol engem valami mélyen érint, ott hallgatok.*”

Nem politizál, a társadalmi sorskérdéseket történelmi tárgyú műveiben rejti el. (*A walesi bárdok, Buda halála*)

Bár őt is a népnemzeti iskolába sorolják, Arany **ritkán él a népiesség eszközeivel**. (pl. népies balladák)

Tárgyát azonban többnyire a magyar történelemből vagy a népeletből veszi, de az egyetemes téma kifejtésére szolgál. (pl. *Ágnes asszony*)

Nem újító költő, mindig **hagyomány és újítás** szintézisére törekszik.

Stílusa klasszicizáló, fegyelmezett, kerüli a túlfűtött érzelmeket, hangneme sokszor rezignált, sztoikus.

Költői erőssége:

- stílusának evokatív (megidéző) ereje: a táj, a környezet átlelkesítő leírása, amelybe a hősök jellemét vetíti ki
- az asszonánc, amely a legnemesebb és legnehezebb rímfajta

*Őszbe csavarodott a természet feje,
Dérré vált a harmat, hull a fák levele,
Rövidebb, rövidebb lesz a napnak útja,
És hosszúkat alszik rá, midőn megfutja.
Megpihen legszélén az égi határnak
S int az öregeknek: "benneteket várlak!"
Megrezdül a feje sok öregnek erre:
Egymásután mégis mennek a nyughelyre.
(Toldi estéje)*

MŰVEI

VERSESEPIKA:

A helység kalapácsa (vígeposz)
János vitéz (népies elbeszélő költemény)
Az apostol (modernizált elbeszélő költemény)

LÍRAI KÖLTÉSZET:

Tájversek:

Az alföld, A puszta, télen, A Tisza

Családi versek:

Egy estém otthon, István öcsémhez

Szerelmes versek:

Fa leszek, ha, Reszket a bokor...Minek nevezzelek

Ars poetica

A természet vadvirága, Dalaim, A XIX. század költői, Rongyos vitézek

Forradalmi-látomásos versek:

Beszél a fákkal a bús őszi szél, Egy gondolat bánt engemet, Föltámadott a tenger

Politikai versek:

A nép nevében, Okatootaia, Nemzeti dal

MŰVEI

VERSESEPIKA:

Az elveszett alkotmány (vígeposz)
Toldi trilógia (elbeszélő költemény): *Toldi, Toldi estéje, Toldi szerelme*
Nagyidai cigányok (vígeposz)
Buda halála (eposz)
Bolond Istók (verses regény)

BALLADÁK:

Nagykőrösi balladák:

V. László,
Ágnes asszony,
A walesi bárdok,
Szondi két apródja
Bor vitéz

Kései balladák:

Tengeri hántás
Vörös Rébék
Híd-avatás

LÍRAI KÖLTÉSZET:

Letésem a lantot, Ősszel, Kertben, A lejtőn,
Vojtina ars poeticája, Az örök zsidó,
Epilógus, Naturam furča expellas